

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

- низкий уровень конкурентоспособности продукции представляет собой фактор риска для предприятий;
- выход из тяжелого финансового положения для государственных машиностроительных предприятий возможен только в случае создания конкурентоспособного производства;
- необходимо, чтобы все вопросы оценки конкурентоспособности продукции и предприятия в целом учитывались в бизнес-планах, инвестиционных проектах, планах финансового оздоровления. На данный момент эти вопросы недоучитываются;
- ценовая политика предприятий должна базироваться на оценке конкурентоспособности выпускаемых продуктов.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Адаманова З. О. Инновационные стратегии экономического развития в условиях глобализации / Киевский национальный экономический ун-т. – Симф.: Крымучпедгиз, 2005. – 504 с.
2. Александрова Е.Н. Инновационный фактор конкурентного позиционирования национальной экономики в системе мирохозяйственных связей: выводы международных сопоставлений / Александрова Е.Н., Шевченко К.И. // Нац. интересы: приоритеты и безопасность. – 2011. – № 2. – С. 14-20.
3. Андреева Л. Взгляд на системную конкурентоспособность как доминанту устойчивого развития экономики / Андреева Л., Миргородская Е. // Экономист. – 2004. – № 1. – С. 81-88.
4. Бабак А. В., Биконя С. Ф., Болховитінова О. Ю., Волощенко Л. Ю., Голикова Т. В. Конкурентоспроможність національної економіки / Інститут економіки та прогнозування НАН України / Б.С. Кваснюк (ред.). – К.: Фенікс, 2005. – 495 с.
5. Бородіна О. М., Бурлай Т. В., Горшкова Н. І., Гончар Н. Ю., Дубровський В. І. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення: монографія / Інститут економіки та прогнозування НАН України / І.В. Крючкова (ред.). – К.: Основа, 2011. – 488 с.
6. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Енергетична стратегія України до 2030 р. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>
8. Кондратенко О. В. Продуктовий аспект управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств / О.В. Кондратенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 121-125.
9. Макогон Ю. В. Маркетингова політика в системі управління конкурентоспроможністю промислової продукції: монографія / Ю.В. Макогон, М.В. Корж. – Краматорськ: ДДМА, 2009. – 243 с.
10. Панков В. А., Макогон Ю. В., Пашко Е. А., Бабенко А. В. Механізм управління фінансовими потоками промислового підприємства в умовах глобалізації / Донецький національний ун-т; Інститут економіки промисловості НАН України / Юрій Владимирович Макогон (науч. ред.). – Донецьк, 2005. – 188 с.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены вопросы, связанные с обоснованием необходимости управления конкурентоспособностью машиностроительного предприятия и путей повышения ее эффективности. Рассмотрено развитие машиностроительной отрасли Украины на современном этапе. Дано обоснование оценки уровня конкурентоспособности для более эффективного развития предприятий машиностроения.

Ключевые слова: управление, конкурентоспособность, машиностроительная отрасль, развитые страны, тенденция, реализованная продукция, финансовые ресурсы, оценка.

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуті питання, пов'язані з обґрунтуванням необхідності управління конкурентоспроможністю машинобудівного підприємства та шляхів підвищення її ефективності. Розглянуто розвиток машинобудівної галузі України на сучасному етапі. Дано обґрунтування оцінки рівня конкурентоспроможності для більш ефективного розвитку підприємств машинобудування.

Ключові слова: управління, конкурентоспроможність, машинобудівна галузь, розвинуті країни, тенденція, реалізована продукція, фінансові ресурси, оцінка.

SUMMARY

The paper considers the questions related to the rationale of the engineering enterprise competitiveness' management and ways to improve its effectiveness. The article describes current development of the engineering industry in Ukraine. The grounding of the competitiveness' assessment for more effective development of engineering enterprises is given.

Keywords: management, competitiveness, engineering industry, developed countries, the trend of products, sold production, financial resources, assessment.

СТРУКТУРОУТВОРЮЮЧІ ПРОЦЕСИ НА СВІТОВОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Музиченко Г.Г., Доцент кафедри Міжнародна економіка, ДонНУ¹

Світова економічна криза стала закономірним підсумком першого етапу глобалізації, що визначає її перехід до якісно нового етапу. Очевидно, що глобальна економічна система стала реальністю, та її закони й форми розвитку вимагають серйозного вивчення. Головним системотвірним фактором розвитку світової фінансової системи в умовах глобальної економічної кризи є стрімке зростання ринку цінних паперів, що приводить до збільшення розмірів фінансових потоків між країнами, посилення конкуренції, швидкого впровадження інформаційних технологій, розвитку інфраструктури фондового ринку та появи нових видів та модифікацій цінних паперів.

Особливу увагу дослідники звертають на кризові процеси на світовому ринку цінних паперів в умовах глобалізації, однак на результативність їх аналізу впливають методологічні проблеми. Формування світового фондового ринку пов'язано з науково-технічною революцією, породжуваними нею новими гігантськими капіталістичними проектами, а також з необхідністю пошуку для їх реалізації потужних джерел фінансових коштів. Розповсюдженням підходом до пояснення причин глобальної економічної кризи, зокрема кризи світового ринку цінних паперів став технологічний детермінізм, що проявляється в різноманітні концепції запропонованих такими вченими як: С. Глазєв, В. Дементьєв, Д. Норт, В. Полтерович, К. Перес, М. Хірука та інші. Дослідженням розвитку світового та національного ринку цінних паперів в умовах фінансової кризи також займаються вітчизняні вчені: В. Геєць, М. Мозговий, Ю. Макогон, Т. Орехова, О. Рогач та інші.

Метою написання наукової статті є дослідження структуроутворюючих процесів, які передували сучасній глобальній кризі та її наслідки для подальшого розвитку світового ринку цінних паперів.

Сучасні тенденції на світовому ринку цінних паперів пов'язані не тільки з глобалізацією, а й зі циклічними коливаннями світової економіки. Глобалізація синхронна за часом, але не тотожна формуванню постіндустріальної економіки, оскільки вона є іншим аспектом соціально-економічних процесів у сучасному світі.

Світова економіка перебуває в процесі відновлення. Після різкого, великомасштабного й синхронного глобального спаду

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

наприкінці 2008 – початку 2009 років, у більшості країн світу відзначається зростання валового внутрішнього продукту, відбулося помітне збільшення обсягу міжнародної торгівлі й промислового виробництва; світовий ринок цінних паперів також відновлюється, що характеризується зменшенням розміру премій за ризик при запозиченнях.

Аналізуючи динаміку перерозподілу активів світового фінансового ринку (рис. 1), треба зазначити, що у сучасній світовій фінансовій системі відзначається довгострокова тенденція до зниження значення банків і зростання небанківського інституційного інвестування на ринку цінних паперів. Наприклад, у США наслідком цієї тенденції є те, що у 1939 році банки контролювали 51,2% всіх фінансових ресурсів, у 1860 році - 71,4%, у 1970 році – 31%, у 1999 році – 24%, у 2011 році лише 15,1% [1].

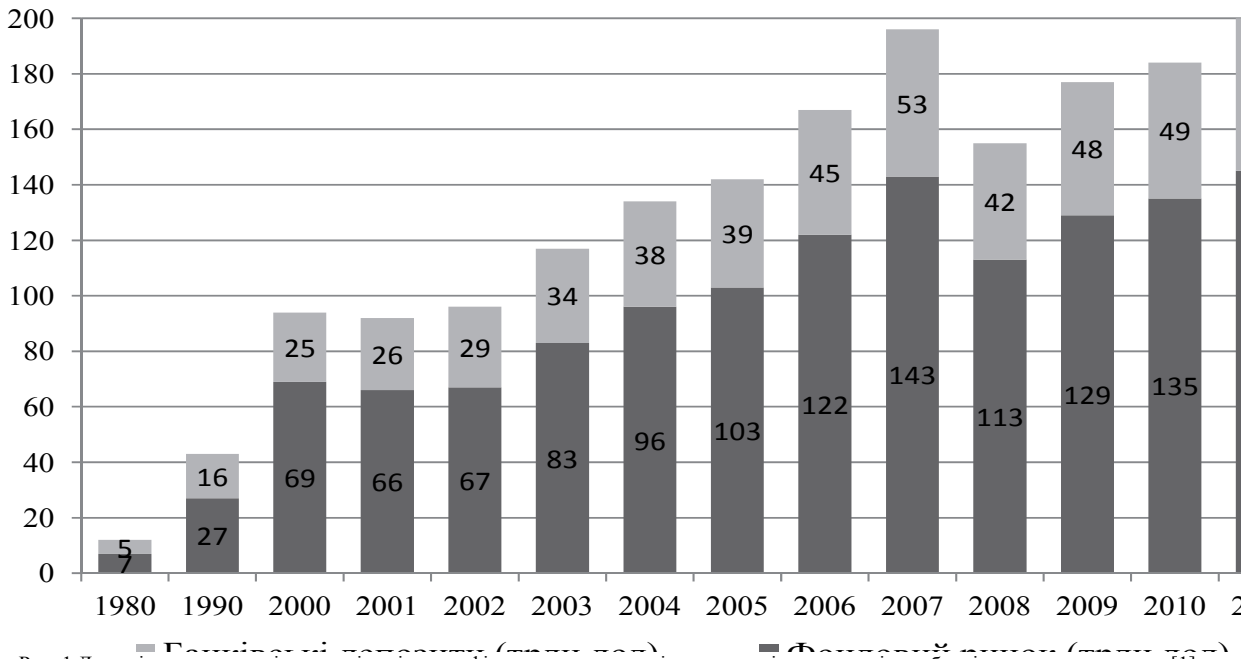

Рис. 1 Динаміка перерозподілу активів світового фінансового ринку між ринком цінних паперів та банківськими депозитами [1]

Капіталізація світового ринку цінних паперів після падіння у 2007 році з 65 до 34 трлн. дол. помірно відновлюється, циклічність зберігається, тому у 2011 році, незважаючи на загальне покращення економічної ситуації в світі, відбулося падіння на 13,6% та становила 47,4 трлн. дол. США (табл. 1) після значного відновлення у 2010 році до 54,8 трлн. дол.

Таблиця 1 Капіталізація регіональних та світового ринку цінних паперів, трлн. дол. [2]

Регіони	2010 рік	2011 рік	Відсоток зміни
Американський	22173	19789	-10,8%
Тихоокеанський	17435	14670	-15,9%
Європа, Африка, Близький Схід	15254	12942	-15,2
Світовий	54862	47401	-13,6

Проте динаміка представлена на рисунку 2 доводить, що показник капіталізації світового фондового ринку так і не перевищив докризовий максимум 60,8 трлн. дол., досягнутий у 2007 році.

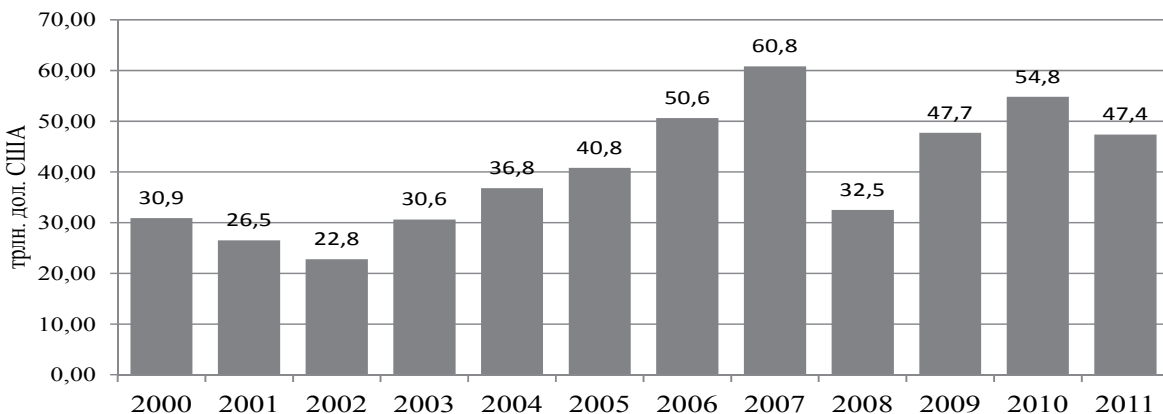

Рис. 1 Динаміка капіталізації світового ринку цінних паперів, 2000-2011 рр. [2]

Протягом 2009 року спостерігалось зменшення обсягів торгів на основних фондових біржах світу. Зменшення обсягів торгів фондових бірж Американського регіону склало 24489,5 млрд. дол., або 33,4%. Зменшення обсягів торгів на фондових біржах Європейсько- Африканського регіону склало 10773,9 млрд. дол., або 45,2%. Збільшення обсягів торгів на фондових біржах Азіатсько-Тихоокеанського регіону склало 2115,7 млрд. дол., або 12,8% [3]. Це стало наслідком того, що інвестори закінчили масово реалізовувати свої акції та поступовим ростом оптимізму спекулянтів, про що свідчить і зростання капіталізації у даному періоді на всіх фондових біржах світу. Лише протягом 2010-2011 років спостерігається незначне відновлення обсягів торгів по відношенню до їх зменшення після кризи світової економіки (рис. 2).

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

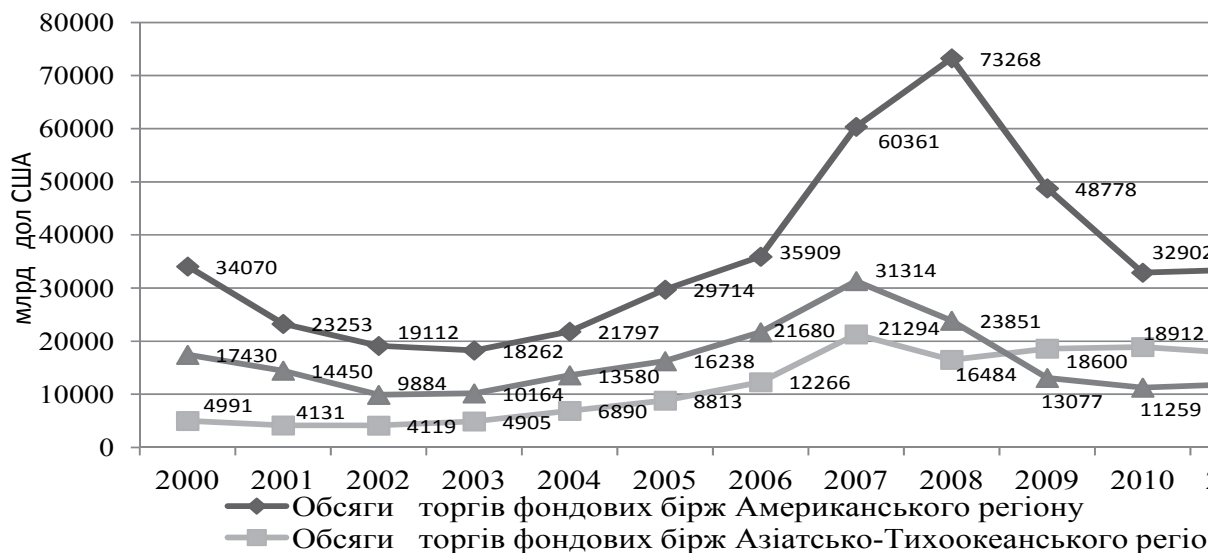

Рис. 2 Динаміка змін обсягів торгів на фондових біржах світу, 2000-2011 рр. [4]

Отже найбільшими фондовими біржами за рівнем капіталізації залишаються біржі розвинутих країн, лише три біржі з десяти представлені країнами, що розвиваються (Гонг-Конг, Китай, Бразилія). До топ-10 найбільших компаній за рівнем ринкової капіталізації (табл. 2) входять ТНК розвинутих країн світу підтверджуючи, що ці країни мають багаторічне лідерство на світовому ринку цінних паперів.

Таблиця 2 Топ-10 найбільших компаній за рівнем ринкової капіталізації, 01.05.2012 року [2]

Компанія	Сектор	Вартість, дол. США
Apple Inc.	Інформаційні технології	566,71
Exxon Mobil Corp	Енергетика	83,1
Intl Business Machines Corp	Інформаційні технології	201,17
Microsoft Corp	Інформаційні технології	31,16
Chevron Corp	Енергетика	102,69
General Electric Co	Промисловість	19,01
AT&T Inc	Телекомунікації	33,59
Nestle SA Reg	Харчові товари	55,15
Jonson& Jonson	Господарські товари	64,34
Wells Fargo & Co	Фінанси	33,31

Глобальний випуск акцій у 2011 році збільшився на 12,1% з 387 до 434 млрд. дол., здебільшого завдяки країнам, що розвиваються – 259 млрд. дол. у 2010 році та 232 млрд. дол. у 2011 році проти відповідно 127 та 202 млрд. дол. розвинутих країн.

Випуск акцій в розвинутих країнах збільшився в 2008 і 2009 роках, переважно завдяки банкам, які зменшили фінансування викупу акцій на користь залученого капіталу. Викуп акцій знизився з 1,1 трлн. дол. у 2007 році до всього лише 440 млрд. дол. в 2009 році, дещо збільшився до 545 млрд. дол. у 2011 році. На відміну від розвинутих країн, випуск акцій на ринках, що розвиваються зростає через прагнення компаній продемонструвати свою конкурентоспроможність на фондовому ринку, а також уряди почали продавати частину державних підприємств. Чистий випуск серед компаній з країн, що розвиваються склав 232 млрд. дол. в 2011 році [4].

Стосовно ринку IPO, то в 2011 році активність на даному сегменті світового ринку значно знизилася в порівнянні з 2010 роком. Після 2011 року світовий ринок IPO прагнув знову повернутися на докризові показники.

Таблиця 2 Угоди IPO у 2009-I кв. 2012 рр. [3]

Період		Залучений капітал, млрд. дол. США	Кількість угод
2009 рік	I кв.	0,9	2
	II кв.	10,1	22
	III кв.	33,9	51
	IV кв.	61,2	104
2010 рік	I кв.	45,1	101
	II кв.	38,6	112
	III кв.	44,5	92
	IV кв.	106,2	174
2011 рік	I кв.	37,2	96
	II кв.	56,3	125
	III кв.	22,9	59
	IV кв.	19,5	58
2012 рік	I кв.	12,5	46

В I кварталі 2012 року, світовий прибуток від IPO знизився на 66% у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року до 12,5 млрд. дол., а активність в угодах скоротилася на 52%. Прибуток, отриманий у світі в I кварталі 2012 року, був самим низьким з початку II кварталу 2009 року.

Щодо первинного розміщення акцій по секторах, то можна відзначити, що самим активним сектором за останні 12 місяців був сектор технологій - на нього доводилося 21% всіх світових угод IPO, або 37 угод. На другому місці по активності в сфері IPO перебуває сектор споживчих послуг - 15%, або 26 світових угод. Третє місце займають фінансовий сектор і сектор охорони здоров'я, на які доводиться 23 й 22 світові угоди (по 13%) відповідно. Найменше число угод здійснювалося в секторі телекомунікації - 2% (3 угоди) [2,3].

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

У цілому, незважаючи на деякі труднощі на світових ринках, що ведуть до зниження кількості угод IPO й обсягів приваблюваного в ході їх проведення капіталу, можна відзначити деякі позитивні тенденції. Так, компанії перестали розглядати національні біржі як єдині можливі площадки для розміщення своїх акцій. У Гонконгу, Лондоні та на біржах США свої акції розміщують компанії із всіх регіонів світу, що дозволяє вже зараз говорити про зростання в 2012 році активності трансграничних IPO.

Сек'юритизовані активи були самим швидкозростаючим сегментом глобального боргу з 2000 по 2008 роки, який збільшився з 6 трлн. до 16 трлн. дол., середній зріст 13% на рік, проте цей показник трохи зменшився станом на кінець 2011 року. Приблизно 80% випуску сек'юритизованих активів за цей період відбулося в Сполучених Штатах, причому спонсоровані урядом США активи більш ніж вдвоє збільшилися в період між 2000 і 2007 роками і досягли піку в 2002 році, перевищив обсяг 2000 року у 4 рази.

Незважаючи на те, що ринок цінних паперів та реальний сектор є автономними системами, між ними існують реальні взаємозв'язки – фондовий ринок справляє сильний вплив на реальний сектор, насамперед в умовах посилення невизначеності. Коли економіка стабільно зростає, то шок із боку фондового ринку суттєво не впливає, оскільки в умовах відносної незалежності фірм від зовнішнього фінансування негативний шок у вигляді зменшення можливостей отримання кредитних ресурсів не впливає на перспективу фірм продовжувати розпочаті проекти. Тільки половина з усіх фінансових потрясінь провокувала економічний спад або ставала причиною уповільнення темпів економічного зростання та падіння ВВП [5].

Таким чином, відносна самостійність фінансової й економічної складових економіки, з одного боку, та їхній тісний взаємозв'язок і взаємодія – з іншого, зумовлюють їх синхронно-асинхронну динаміку.

Економічний цикл певною мірою синхронізується з фінансовим, а іноді такий зв'язок відсутній. Негативний шок з боку ринку цінних паперів може провокувати кризу тільки якщо тимчасовий песимізм, зумовлений несприятливою динамікою фондового ринку, знайде підтвердження в наступному розвитку подій у реальному секторі. Отже, на сучасному етапі, при постійному збільшенні фінансової нестабільності, будь-які незначні чергові шоки на фондовому ринку можуть викликати чергову кризу в реальному секторі економіки.

Аналіз динаміки світового ринку цінних паперів в посткризовий період свідчить про те, що, незважаючи на тимчасове відновлення, його розвиток пов'язаний із різким збільшенням невизначеності як у розвинутих країнах, так і у країнах, що розвиваються. У багатьох країнах, що розвиваються, та країнах із ринками, що формуються, вже нині спостерігаються ознаки перегріву економіки.

Отже, трансформаційні процеси на ринках цінних паперів створюють, з одного боку, численні економічні переваги (стимулювання вільного руху капіталів, загальне зростання рівня свободи для підприємництва, прискорення економічного зростання, збільшення обсягу інвестицій тощо), з іншого – нові загрози для економічної безпеки, спричинені посиленням нерівності між країнами, загальним зростанням складності і нестабільності фінансових ринків, а також можливістю швидкого поширення кризових явищ між країнами. Загалом, ці процеси підвищують загальну нестабільність національних економічних і фінансових систем та їх залежність від загальносвітового фінансового ринку.

ДЖЕРЕЛА:

1. Market Capitalization of the World's Top Stock Exchanges [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sfc.hk/sfc/doc/EN/research/stat/a01.pdf> - Назва з екрану
2. Global Financial Market: Results of January 2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ablv.com/content/2/O/4/5/8/fe71c6a3/ablv_alsanskis_201201_en.pdf?t=1333635473 - Назва з екрана
3. Comparing global stock exchanges [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Comparing_global_stock_exchanges/\\$FILE/Comparing%20g10bal%20stock%20exchanges.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Comparing_global_stock_exchanges/$FILE/Comparing%20g10bal%20stock%20exchanges.pdf) - Назва з екрана
4. Global Stock Market Review 2011/ Dukascopy financial research [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dukascopy.com/video/pdf/2012/03/27/S0.pdf> - Назва з екрана
5. Богомолов О.Т. Мировая экономика в век глобализации / О.Т.Богомолов М.: Экономика. - 2007. - С. 7-10

РЕЗЮМЕ

В науковій статті досліджено структуроутворюючі процеси, які передували сучасній глобальній фінансовій кризі та її наслідки для подальшого розвитку світового ринку цінних паперів.

Ключові слова: ринок цінних паперів, фінансовий ринок, глобальна криза, сек'юритизація.

РЕЗЮМЕ

В научной статье исследованы структурообразующие процессы, которые предшествовали современному глобальному финансовому кризису и проанализированы его последствия для дальнейшего развития мирового рынка ценных бумаг.

Ключевые слова: рынок ценных бумаг, финансовый рынок, глобальный кризис, секьюритизация.

SUMMARY

In article investigation and analyses processes that was preceded to the modern global financial crisis and his consequences for further world market of securities development.

Keywords: market of equities, financial market, global crisis, securitization.

МОДЕЛЬ ЦИВИЛИЗАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НА ОСНОВЕ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Мунтян В.И., д.э.н., профессор, член-корреспондент НАН Украины Правительственный уполномоченный по вопросам сотрудничества с РФ, государствами-участниками СНГ, ЕврАзЭС и др. региональными объединениями (г. Киев)¹

Постановка проблемы. Практически невозможно формировать внешнеэкономическую политику и стратегию развития государства, не осознавая природу истоков и основополагающих принципов формирования быстроменяющегося мира, без познания теоретико-методологических основ будущих тенденций развития трансформационных процессов.

Для определения Украиной своего места в новой мирохозяйственной системе координат и непопадания в зону прохождения будущих фронтов, необходимо предопределить, как национальное пространство впишется в региональное, а региональное – в глобальное, которое в свою очередь вступает в сложные взаимоотношения и взаимодействия с другими пространствами, прежде всего с геоэкономическими, геополитическими и военно-стратегическими.

Сложность возникших проблем заключается не только в определении места, стратегических ниш и новых экономических горизонтов в системе геокоординат, а также получении научного видения, для ситуации, когда изменятся сами координаты цивилизационного развития и появится новая неэкономическая модель. Что она собой представляет, что для этого необходимо сделать для осуществления перехода на новую модель развития? Каким путем нам стоит идти, какие угрозы и опасности ждут, кого взять в соратники, где брать ресурсы для осуществления инновационного прорыва?

Решению именно этих проблем, а также выявлению новейших перспективных точек мирового роста для динамичного и безопасного включения в мировые интернационализованные воспроизводственные циклы, обеспечению адаптивности глобальных циклов с